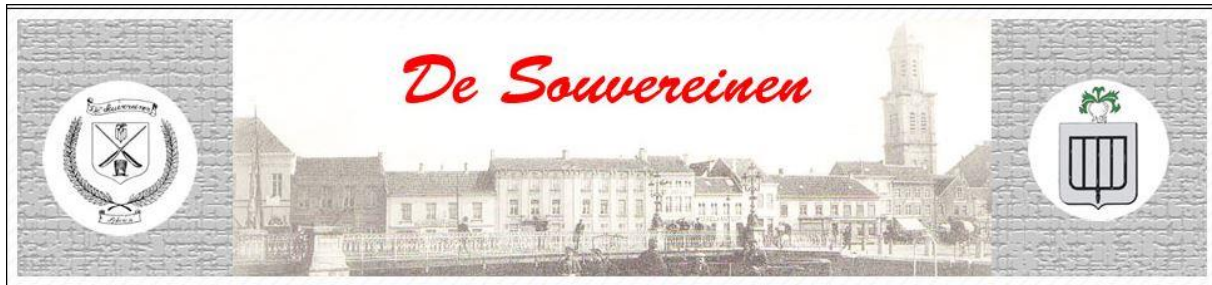

Dank aan de Heemkundige Kring van Lokeren: DE SOUVEREINEN' om haar toelating tot publicatie van enkele artikelen geschreven door Alex Dierick, welke in hun tijdschrift verschenen.

Deze artikelen zijn zeer nuttig om de STAMBOOM BAES, beter te illustreren en de familie beter te plaatsen in hun Tijd én om hun geschiedenis in de 17° Eeuw beter te begrijpen.

Alsook aan Dhr. De Munck André, webmaster@desouvereinen.be . voor zijn hulp en bereidwilligheid.

www.desouvereinen.be/varia.html

De Souvereinen

Tijdschrift van de Heemkring van Lokeren
41ste jg., nr. 4, oktober - november - december 2010
Driemaandelijks tijdschrift. Afgiftekantoor: 9160 Lokeren 1
Ver. Uitgever: A. Dierick, Lammeke 55, 9160 Lokeren
Erkenningsnummer P 309004

In Memoriam Alex Dierick (°1941 - †2010).

Op 1 november 2010 is Alex Dierick van ons heengegaan. Afkomstig van Grembergen vestigde hij zich na zijn studies als leraar Nederlands-Geschiedenis te Lokeren. Mede door zijn opleiding was hij bijzonder geïnteresseerd in het verleden van de Durmestad. In 1977 liet hij zich dan ook lid maken van de plaatselijke heemkring waarvan hij in 1985 secretaris werd. Na het overlijden in 1989 van Pater Vedastus Verstegen, voorzitter en redacteur, nam hij de moeilijke taak op zich om naast het secretariaat, de redactie in goede banen te leiden.

Gedurende zijn lidmaatschap was Alex voortdurend in de weer om de nodige kopij voor ons tijdschrift bij elkaar te brengen. Zelf schreef hij tientallen bijdragen van allerlei aard. Ook archiefonderzoek was hem niet vreemd! Denken we maar aan de reeks artikels over *Het Beverse te Lokeren*, waarin hij met grote zekerheid de diverse percelen van deze juridische enclave binnen onze stad wist aan te tonen. Daarnaast was er nog zijn geliefkoosd onderwerp: Eksaarde. Verder was hij ook medewerker aan verschillende publicaties, zoals daar zijn: "Stad Lokeren. Openbaar Kunstbezit. Beelden, Grafiek, Schilderijen." (1975), "Retrospectieve Josef Schakewits." (1977) en "VTI Sint-Laurentius. Van Aambeeld tot Computer." (1996). Alhoewel het de laatste jaren minder goed ging met zijn gezondheid, deed Alex toch gestaag verder met de hem toevertrouwde taken.

Alex, stil en bescheiden als je was, we danken je voor alles wat je voor de Heemkunde in Lokeren hebt gedaan. Aan zijn echtgenote Monique, zijn kinderen en kleinkinderen, bieden we onze oprechte deelneming aan.

Het BESTUUR

De Souvereinen, Heemkundig tijdschrift Lokeren.
(Jaargang 41 nr 4. ?)

Artikel pag. 59 tot 71

Op pagina 64 (origineelbladnummer) lezen wij dat in het quoteboek van Eksaarde uit 1677 staat genoteerd dat Matthijs Baes een aanzienlijk deel pachtte van de Heerlijkheid ' Oudeakker'.

De gebeurtenissen rond het hoofddeel worden wat meer concreet ingevuld in het archief van Eksaarde en van de heren van Eksaarde, vooral vanaf de verkoop op 23 januari 1637 door mijnheer Albert Maximiliaen de Hennin, graaf van Bossu, baron van Liedekerke, e.a. aan mijnheer Philips Lanchals, heer van Eksaarde, Olsene, e.a. Voor deze laatste was die aankoop interessant : hij verwierf zo de heerlijke rechten over gans het gebied Oudenakker en het eigendomsrecht op de helft van de gronden. Hij riefde "de vreemde eend" deels binnen die tot dan toe aan de bestuurlijke en de rechtsmacht van de heren van Eksaarde ontsnapt was. Een goede transactie dus. (1)

Philips Lanchals heeft nauwelijks van de nieuwe situatie kunnen genieten want hij stierf reeds in september van dat jaar 1637. Wij beschikken niet over de oorspronkelijke koopakte. Door het overlijden van de koper enkele maanden nadien, ontstond er tussen de verkoper en de erfgenamen van de koper enige discussie die wij hier willen schetsen. De koopsom voor dat deel van Oudenakker bedroeg achttienduizend vijfhonderd gulden voor de hoofdsom. Die som was bij het overlijden van Philips Lanchals nog niet betaald. Maar het gaat over een ander punt. Er is een verklaring van getuigen, Anthonis Garewijn, procureur in de Raad van Vlaenderen en Jacques Laureyns, baljuw en ontvanger van de heerlijkheid van Sombeke. Zij waren aanwezig in het huis van raadsheer Triest te Gent op de Hoogpoort toen de heer van Eksaarde daar de koopovereenkomst sloot met Jaspaert de Haen, baljuw van de baronie van Liedekerke, handelend over en in naam van de graaf van Bossu, de verkoper. De heer van Eksaarde zou ongevraagd en vrijwillig beloofd hebben om een gouden ketting ter waarde van 500 gulden als *courtoisie* of geschenk te geven voor de welwillendheid van de verkoper omdat hij afstapte van het plan om het leen ofwel geheel ofwel in deeltjes te verkopen aan de meestbiedende gegadigden. Zo was het bij kerkgebod of publieke mededeling 's zondags na de mis omgeroepen. Wellicht heeft de heer van Eksaarde de versnippering willen vermijden en het leen onderhands gekocht als een geheel nog voor de openbare verkoping. Die gunstige medewerking van de verkoper heeft de koper willen belonen met het geschenk.

Maar de kinderen-erfgenamen van Philips Lanchals denken daar anders over. De heer van Oombergen Gaspard Damman gehuwd met de oudste dochter Jeanne Philippine Lanchals en gemachtigd over de twee andere kinderen verzetten zich. Zij aanvaardden wel de koopsom te betalen maar weigeren de 500 gulden voor de gouden ketting te betalen omdat daarvan geen melding wordt gemaakt in het koopkontraat. Gaspard Damman geeft wel toe van zijn schoonvader verstaan te hebben dat zo een belofte gedaan was. De baljuw van Liedekerke vraagt aan de schepenen van gedeele te Gent, gestaafd met de getuigenverklaring, om de eis van de 500 gulden als gewettigd te verklaren en de betaling door de erfgenamen Lanchals te bevelen. (2)

De ligging van het hoofddeel van Oudenakker

In de oudere archiefbronnen uit de 15de en de 16de eeuw (staten van goed van

Hoofddeel van Oudenakker, lijst van de percelen.

Volgorde en tekst volgen het *Handboek van Ontvangsten van de heer van Exaerde, veruend in 1647*. (4) Zie de ligging op de kaart. (Voor de kadastrumnummers, zie in deze bijdrage het overzicht van de verkaveling).

1. land, 272 R, w. de weechstraete, o. de volgende partij.
2. den eersten akker van de crommestroke, 737 R, o. charles damman, z. den heer van exaerde.
3. den tweeden akker van de crommestroke, 282 R, n. charles damman, z. en w. den heere van exaerde.
4. het derde stuck van de crommestroke, 246 R, n. 't volgende, z. 't straetken, w. 't vorig stuk.
5. het vierde stuck ghenacmpt den taerweacker, 418 R, o. en n. charles damman, z. 't straetken, w. 't voorgaende.
6. de clappaertsmeersch, 845 R, z. aen de durme, n. d'hoirs van oomberghen, w. en n. den heere van exaerde.
7. den 2den meersch van oosten inne, 907 R, z. de durme, w. en n. den heer van exaerde.
8. den 3den meersch van oosten inne, 990 R, o. de voorgaende, z. de durme, w. den heer van watines.
9. den 4den meersch, ghenacmpt den boommeersch, 852 R, o. de durme, z. w. en n. den heer van exaerde.
10. het (c)leen meerschelken, 528 R, o. de voorgaende, z. de durme, w. heere van watines.
11. den hul, 528 R, o. en z. den heere van exaerde, n. en w. den heere van watines.
12. het boonackerken, 273 R, o. het straetken, z. den heere van watines, n. en w. den voorschreven heer.
13. den schoenmackersacker, 520 R, o. z. en w. heere van exaerde.
14. land, 856 R, o. 't straetken, z. w. en n. heere van exaerde.
15. den hoeckackere, 565 R, o. 't voorgaende, w. de weesen maryn bonne, w. en n. den heer van Exaerde.
16. twee stucken saemen den grooten meesdonck, 1370 R, o. n. en w. heere van exaerde, z. den heere van watines.
17. het cleen schoenmackersackerken, 150 R, o. het straetken, z. w. en n. den heere van exaerde.
18. het taerwestick, 418 R, met de 2 volgende neven elkander, o. het straetken, z. w. en n. den heere van exaerde.
19. het tusschenste stuck, 517 R, o. 't voorgaende, z. w. en n. den heere van exaerde.
20. het derde stick ghen. den elsbosch, 352 R, o. 't voorgaende, z. jan de blicck en de weesen maryn bonne, w. en n. den heere van exaerde.
21. den grooten acker, 909 R, o. 't voorgaend stick, s. den heere, n. het straetken, w. michiel de rechter.
22. het quaet ghemet, 332 R, n. en n. den heere, z. jan de blicck en de weduwe cornelis ghelhof.
23. den bevenden minnebosch, 518 R, w. het straetken.
24. den bevenden minnebosch, 912 R, w. 't voorgaende, z. den heer, o. en n. damman.
25. het lanckackerken, 266 R, o. en n. charles damman, n. lieven verhaeghe en de weduwe marein de pau.
26. het cleen voorenste meerschelken met het bosschelken, 350 R, o. n. en w. den heere van exaerde, z. den heere van watines.
27. den hoeckacker, 532 R, w. het straetken, o. het voorgaende, n. den selven heere.
28. partij land, 782 R, o. 's clappermeersch, z. w. en n. den heere van exaerde.
29. saylant, 805 R, z. 't voorgaende stick, o. en n. charles damman, w. den heere van exaerde.
30. twee stuckkens 't eynden elcanderen, 629 R, n. damman, o. de voorgaende sticken, w. den bevenden minnebosch, z. 't straetken.

de familie de Schouteete) moeten wij het steeds stellen met een eerder beknopte beschrijving van de heerlijkheid Oudenakker, later in de denombrementen aangevuld met een uiteenzetting over de heerlijke rechten daaraan verbonden. (3) Daarin komt verandering. Tussen de papieren nagelaten door Maximiliaen Anthone Lanchals (zoon van Philips) berust een *Handboeck van ontfangsten van de heer van Eksaerde* vernieuwd in 1647. (4)

Met de gegevens uit dat boek werd het mogelijk om de ligging van dit deel Oudenakker concreet op het terrein in Eksaerde in te vullen. Een beschrijvende kaart van Oudenakker hebben wij ondanks geconcentreerd archiefonderzoek, nog niet teruggevonden, ook niet voor het tweede deel. (5)

Aangezien het een landelijk gebied betreft, namen wij als basis de kadastrale kaart van Eksaerde, uitgave P.C. Popp uit het midden van de 19de eeuw. Het bestaande Oudenakkerstraatje diende als uitgangspunt. In de lijst staat een perceel grenzend aan de *weechstrate* of Weehaagstraat. Meerdere percelen grenzen hetzij west, hetzij oost aan het *straetken*, de huidige Oudenakkerstraat. Enkele percelen palen zuid aan de Durme. Daarmee hadden wij ongeveer het gebied. Bij de aanpalende eigenaars waren de namen Damman en Watines opvallend omdat wij die terugvinden bij het andere deel van Oudenakker of een aanverwant gebied, die komen aan bod in de volgende bijdragen. Daarmee begonnen wij te puzzelen op de kaart. Kleine bijkomende moeilijkheid : de perceelsvormen zijn niet mooi georiënteerd op de as noord-zuid of oost-west van de kaart. De hoofdwindrichtingen liggen diagonaal over de percelen. Na het nodige herbeginnen kwamen wij tot een sluitend resultaat voor het hoofddeel Oudenakker dat wij voorstellen op de bijgevoegde kaart. De percelen langs de Durme gaven het meest problemen : de loop van de Durme of Moervaart werd daar licht gewijzigd.

Bij de detailstudie merkten wij op dat aanvankelijk geen hofstede bij dit deel van Oudenakker behoorde. Vanaf eind 17de eeuw wordt een hofstede palende west aan de Weehaagstraat in één pennetrek bij de percelen genoemd. De heer van Eksaerde kocht die hofstede aan en de pachter die daar kwam wonen nam ook een deel percelen op de achterliggende Oudenakker in pacht, maar de hofstede zelf hoort niet bij het leen Oudenakker.

Het perceel op de noordelijke hoek, west aan de Weehaagstraat en zuid aan het Oudenakkerstraatje, geraakt in dezelfde situatie. Aan de noordkant van dit stuk ligt een perceeltje van 242 R dat ook west aan de Weehaagstraat paalt en meestal als het eerste in de opsomming van Oudenakker staat. Het grote perceel op de hoek behoorde aanvankelijk aan de Armentafel of de H. Geestafel van Eksaerde. De heer van Eksaerde koopt dit eveneens aan. De twee percelen worden later als een geheel verpacht, waarbij soms genoteerd staat *242 R deel in een grote partij of nog sedert lange tijd in één gelegd*. Toch hoort het totale perceel niet echt bij Oudenakker. (6)

Verpachting en pachters van de gronden

Het geschetste gebied werd in delen gepacht door meerdere personen uit de *prochie* van Eksaarde en niet door één grote pachter. In het penningcohier Eksaarde uit 1571, het oudste document dat pachters geeft, komt de heerlijkheid Oudenakker niet als een afzonderlijk gebied voor. De vermelding up den audenacker komt tientallen keren voor als plaatsaanduiding voor kleine percelen die gepacht worden van uiteenlopende eigenaars. Toch zijn er enkele concentraties die te maken hebben met de families die wij volgen :

Jan en Zeger van Cleemputte pachten een hofstede met 7.5 bunder van mijnheer van Oombergen.

François van Vaernewije en Jan van Vaernewije pachten afzonderlijk ook percelen van de heer van Oombergen. (Volgleen)

Gillis van Damme, de wed. Jan Clappaert en Jan Poppe pachten van de heer van Lyckeerke (voor Liedekerke?). (Hoofddeel)

De vermeldingen zijn zo talrijk dat wij moeten vaststellen dat *up den auden acker* hier ook als wijknaam gebruikt wordt voor percelen die in de nabijheid van de heerlijkheid Oudenakker liggen. Eén voorbeeld : enkele percelen worden gepacht van de *aelmoeserie van Ste Baefs*, daarin kunnen wij de percelen zien in de 18de eeuw van de St.-Gillisdries van dezelfde instelling en gelegen ten westen van Oudenakker. (7)

In het quoteboek 1ste wijk van Eksaarde uit 1650 pachter Michiel De Rechter uit de Weech(aeg)strate die een aantal percelen pacht in het hoofdleen van Oudenakker. Hij woonde in een eigen hofstede die west aan de Weehaagstraat en noord aan het Oudenakkerstraatje paalde, op de zuidelijke hoek dus. (8) Ook zijn zoon Jan de Rechter fs Michiel pacht enkele delen. Verder zijn er nog Joos Annaert en Pieter de Rechter... Wij hebben ze niet allemaal opgezocht.

In de eindrekening van zijn financiële verrichtingen te Eksaarde in de periode 1661-1664 groepeerde Laureys Van Damme, ontvanger van de heer van Eksaarde, de landpachten van Oudenakker bij elkaar : o.a. Jan de Rechter fs Michiel, Jacques de Rechter fs Laureys, Lieven van Bruyssele, Jacques van Damme, Adriaen Schoreels, Jan Goossens. (9)

In de rekening door de ontvanger en baljuw Hendrick Weytack fs Gillis te Eksaarde opgesteld over de periode 1670-1674 vinden wij onder het hoofdstuk van de ontvangsten de ontvangen landpachten van het hoofddeel Oudenakker, o.a. van Jan Goossens, Gillis de Maesschalck, Jacques de Rechter pas overleden, Pieter Van Duyse, wed. Jan Haeck, Pieter Derwewen, Jan Dhanis, wed. Laureys de Blicck, Adriaen van Hecke, Jan de Rechter fs Laureys, Pieter Van Damme, Pieter Taelman, Lieven van Bruyssel, Pieter van Hoy, Jacques van Damme, Anthonne Annaert, Maximiliaen de Pau, Jaspert van Winckele, wed. Anthonis Vereecken, Jacques van de Putte getrouwd met de wed. Jacques de Rechter fs

Laureys, Anthonis de Rechter in plaats van wijlen zijn broer. Wij hebben eens alle namen opgesomd om aan te tonen dat de 30 percelen aan vele personen verhuurd werden, ook al zitten er wisselingen van pachter in voor één perceel. (10)

In het quoteboek van Eksaarde uit 1677 staat Matthijs Baes als pachter van een aanzienlijk deel op Oudenakker en hebben verder o.a. Adriaen Van Hecke, Pieter van de Putte fs Jacob, Jan Goossens, Pieter Van Hoye en de wed. Gillis de Maesschalck ook nog enkele percelen in pacht of overgenomen van een eerder vermelde pachter. (11)

Wij hebben deze enkele voorbeelden achtereenvolgend aangehaald om aan te tonen dat over een periode van ongeveer 17 jaar de pachten op dezelfde personen blijven, op de weduwe vermeld worden of van vader op zoon verder gaan. Ook komen er nieuwe namen voor die nadien weer snel verdwijnen. Het lot was niet voor iedereen even genadig in die tijd.

Een globaal beeld op de pachters en de pachtvoorwaarden biedt ons een dokument uit 1690. Op advies van de schepenen van gedeelte te Gent als oppervoogden over de wezen van de laatst overleden heer van Eksaarde (12) worden de voorwaarden opgesteld en de percelen opgesomd die openbaar aan de meest biedende zullen verpacht worden. Oudenakker staat vanaf nr. 73 t.e.m. nr. 102 of 30 percelen, het hele deel Oudenakker dus van de heer van Eksaarde. Meestal worden de percelen ook met hun naam, de oppervlakte en de aanpalenden (deels) opgegeven. Op 3 percelen na, staan zij in 1690 nog in dezelfde volgorde als in het dokument uit 1647 waarmee wij de kaart opstelden. De verpachting geschiedde voor een termijn van 6 jaar vanaf kerstavond 1690. In de marge was het resultaat van de verpachting, de prijs en de borgstelling bijgeschreven. (13)

Als pachters vonden wij daar : Jan Goossens, Gillis De Maesschalck, Andries Bauwens, Martin van Vaernewyck, Pieter van de Putte fs Jacob, Rensiaen Van Mele, Adriaen Van Hecke, Jan D'hoeye, Pieter van Hoye, Jan de Blicck fs Jans de jonghe, Laureys Van Ackere, Jacques van de Walle.

Enkele namen bleven dus nu nog over uit de vorige pachtdokumenten.

Onder welke voorwaarden konden zij de akkers of de meersen pachten?

Wellicht waren de *conditien* ook elders gebruikelijk, toch willen wij daaruit het voornaamste citeren omdat het een licht werpt op de machtsverhouding tussen eigenaar en pachter.

1. De pachter moet jaarlijks de pachtsom betalen en moet als betrouwbare borg een ander persoon voorstellen.

2. Betwistingen moeten beslecht worden voor de baljuw en de schepenen van Eksaarde. Als er elders moet geprocedeerd worden geven de pachters onherroepelijk volmacht aan Frans Philips Weytack om hen te vertegenwoordigen. (Broer van de baljuw?)

3. De pachters zijn verplicht boven hun pachtsom eveneens te betalen alle pointingen, settingen, brandschattingen, contributie, heerlijke en kerkelijke renten, beek- en straatschouwingen.
4. Zij moeten tijdens hun pachttermijn behoorlijk de grachten graven en onderhouden; zij zullen de aarde daarvan op de laagste delen van het perceel voeren en openspreiden. Als zij in gebreke blijven, zal dat op hun kosten uitgevoerd worden.
5. De pachters moeten eenmalig bij het aangaan van het pachtkontra^{ct} één gulden betalen per pond pachtsom, verder nog 8 grooten per perceel voor het opstellen van de pachtcondities en het bekendmaken met de plakbrieven.
6. De pachters moeten de percelen gebruiken waartoe zij bestemd zijn volgens de gebruiken van de streek.
7. De pachters hebben geen recht op de opgaande bomen aan de gepachte percelen, behalve het snoeihout.
8. Aan enkele percelen staan oude elshoutenstruiken die weinig deugen. De pachter mag die rooien maar moet daar een nieuwe elskant planten en in de groei houden zonder enige korting op zijn pachtsom.
9. Elke pachter moet tevreden zijn met de grootte en de omstandigheden van de gepachte grond.

Wij kunnen vaststellen dat vele verplichtingen aan het pachtkontra^{ct} kleefden. De eigenaar is bevrijd van alle lasten en belastingen. Een borgstelling moet wanbetaling door een pachter opvangen. Dat werd in de praktijk vrij eenvoudig opgelost. Uit de aandachtige lezing van de gegeven tekst blijkt dat bijna elke pachter wederkerig borg staat voor een andere pachter. Voor de betwistingen wordt reeds de behandelende instantie voorzien, maar dat lezen wij tegenwoordig ook in de kleine lettertjes van onze facturen. Zij betaalden ook de kosten van de voorbereiding en van de zitdag van de verpachting. Zij hebben geen recht op de bomen aan de akkers, maar ondervinden er wel schade van. Kortom alles ten laste van de pachter.

Bovendien staat voor de kantlijn nog in kleine lettertjes het verschuldigde *wijngeld* genoteerd : het bedraagt eenmalig 1 sch. per 6 sch. van de jaarlijkse pachtsom. De voorwaarden geven ons een idee van de zwakke maatschappelijk situatie waarin de pachter zich bevond.

Bij een verpachting in het jaar 1714 blijven de pachtvoorwaarden onveranderd. Slechts de helft van de percelen werden toen aangeboden. De vorige pachter Pieter van de Putte houdt stand, nieuwe namen duiken op, Jan Beuckel, Frans de Pauw, Lieven Verschraegen, Michiel Boone. (14)

Wij hebben niet de bedoeling verder de continuïteit van de pachters samen te stellen in de 18de eeuw aan de hand van rekeningen en belastingscohiërs of quoteboeken. Wij hebben gemerkt dat het gebied versnipperd verhuurd werd aan wel een dozijn pachters. Naar het einde van de 18de eeuw treedt er wel een concentratie op naar een vijftal pachters. (15)

Kleine lenen gehouden van het hoofddeel Oudenakker

De oorsprong van deze achterlenen is niet duidelijk. Het gaat telkens om enkele honderden roeden die in leen werden gehouden door een gewone inwoner van Eksaarde. (16)

Werd die akker of meers ooit in leen gegeven aan iemand om hem te belonen voor bewezen diensten? Het leenrecht was erfelijk en verkoopbaar. Zij betaalden geen pachtgeld voor die percelen. Steunden de 4 mannen van *laten* die de heer van Oudenakker heeft voor het bestuur, telkens op de houders van die kleine lenen? Ook al tasten wij in het ongewisse over hun juiste kontekst, zij waren een realiteit, ze bestonden!

Welke kleine lenen hingen nu af van het hoofddeel?

Het leenboek van het Waasland opgemaakt in 1528 is de oudste bron die daarover uitdrukkelijk spreekt. Vier lenen werden gehouden. In andere teksten spreekt men van de *4 mannen van dese leene gehouden*.

1. De meyerie van den Oudenakker met 2 bunder leens gelegen in 4 percelen. Van deze vier worden er 3 percelen opgesomd met de aanpalende eigenaar, echter zonder perceelsnaam of oppervlakte. Het vierde perceel is niet vermeld. In 1528 houdt Jan de Vos de meierij. Rond 1700 is de meierij in bezit van Nicolaes Damman die het bekam van Ferdinandus die het zelf erfde van Jan Damman die het bekam van zijn echtgenote Isabeau de Baenst die het kocht van Willem de Vos, wellicht familie van Jan de Vos uit 1528. Als de meierij en het land verkocht of geërfd wordt moet leenverheffing (of kennisgeving door de nieuwe eigenaar) gebeuren bij de heer van Oudenakker. Elk jaar moest er een paar schapenhandschoenen of 6 deniers parisis aan de heer gegeven worden als heerlijkheidsbelasting voor dit achterleen. (17)

2. Een leen van 1 gemet.

In 1528 staat het op Olivier de Bock want zijn vrouw Amelbergha Switten bracht dat leentje in het huwelijkbezit. Later vinden wij het terug bij Charlotte D'oppegitter die het verkoopt aan Jan Gheldolf die het nalaat aan Michiel de Rechter en Anne Gheldolf. Hun kinderen Pieter en Tanneken de Rechter zullen het verkopen aan Pieter van Putte fs Marinus die het in 1727 nog bezit. Ook jaarlijks belast met een paar schapen handschoenen.

3. Een leen van een bunder, *het quaet ghemet* staat in 1528 op Jan Bonne fs Pieters. Later is het leen deels in bezit van Joanne en Anne Vereecken, nadien aan Cornelis Van Damme die het nalaat aan zijn nichtje Jeanne de Pauw. Zo komt het leen bij haar dochter Marie Van Damme.

Het andere deel was eens in bezit van Martijn de Pau die het naliet aan Maximiliaen de Pauw (zijn zoon, ondanks het verschil in schrijfwijze?) Door verkoop kwam het aan Joosijne Polfliet en Adriaen Derwewen en zo aan hun zoon Pieter Derwewen. Door verkoop kwam het leentje vervolgens aan Philips de Stobbeleire, Pieter Dossche en aan Geeraert Vermeire. Ook een paar handschoenen per jaar.

In het Oudenakkerstraatje, ter hoogte van nr. 14 : land, den hoekakker. De toren van Eksaardekerk : midden op de achtergrond.

De teksten geven doorheen de jaren dus behoorlijk wat continuïteit in de houders of de mannen afhange van dit leen, hoofddeel Oudenakker.

4. Het vierde leen is al van over veel jaren verdonkeremaand. Men wist in 1528 en nadien zeker niet meer welk perceel dit was of door wie het in leen werd gehouden. Verdwenen in ongestoord privé-bezit. (18)

De versnippering van het hoofddeel Oudenakker, einde 18de begin 19de eeuw

Het leen Oudenakker ging als feodaal leen over van vader op zoon gedurende 4 generaties in de familie Lanchals. Daarna kwam het leengoed naar de oudste vrouwelijke erfgename Anna Isabelle Lanchals (zuster van de laatste heer) en naar haar echtgenoot Jan Frans de Kerchove en verder naar Engelbert Jozef Martin de Kerchove, overleden te Gent op 21 februari 1748.

Dan gebeurde de erfopvolging eerder ongewoon. Hij liet twee jonge kinderen na : de zoon Albert Desiré Xavier en de dochter Marie Charlotte Adrienne Guislaine de Kerchove. Deze laatste zal in 1765 huwen met Charles François Piers de Walle. Het leen Oudenakker werd, tegen alle gewoontes in, bij de verkaveling toegewezen aan de dochter. Zij en haar echtgenoot hadden zich niet neergelegd bij de feodale verdeling met het bevoordelingen van de oudste zoon, o.a. alle lenen gaan bij voorrang naar de oudste zoon. Zij hadden een gelijke verdeling geëist, zij begonnen te procederen. Mede door tussenkomst van

familie en goede vrienden kwamen broer en zus toch overeen in een minnelijke schikking die de zus een groot deel toeweest, o.a. Oudenakker. (19)

Wij vinden het leen Oudenakker dan ook niet meer terug in de inventaris en de schatting van de goederen nagelaten door Albert D.X. de Kerchove, opgemaakt op 28 juli 1803. (20)

Zijn zuster Marie Charlotte A.G. de Kerchove overleed in 1801 en haar man Charles François Piers reeds in 1795. Zij waren kinderloos.

Het bezit van de vrouw (dus ook Oudenakker) keert terug naar de familie de Kerchove, naar de kinderen van haar broer. Terug van even weggeweest. In de verkaveling van de gezamenlijke nalatenschap van hun vader en van hun tante, zien wij voor een laatste keer de ontroerende goederen van de heerlijkheid Eksaarde en van de heerlijkheid (hoofddeel) Oudenakker defileren. (21)

De 30 percelen van het hoofddeel Oudenakker werden verspreid over vier kavels. Wij noteren de percelen per kavel met hun nummer in de notariële akte. Na anderhalve eeuw werden nog dezelfde akkernamen gebruikt, de oppervlakte wijzigt soms lichtjes met 10 roeden; nieuw is oppervlakte in ha, a en ca, resultaat van het Franse republikeinse bestuur. Tussen de haakjes geven wij eerst het kadastrummer en dan het perceelnummer op de bijgevoegde kaart.

Lot B, Albert Marie Guislain Van Hoobroeck, minderjarige zoon van de overleden Marie Adalide de Kerchove

- nr. 55, het boonakkerken, 40 a 90 ca / 273 R (Sectie B 465/12)
- nr. 56, schoenmakersakker, 64 a 84 ca / 520 R (Sectie B 464/13)

Lot D, Burggraaf Désiré Hubert Jean Nepomucène Colette Guislain de Nieu-landt gehuwd met Marie Henriette de Kerchove.

- (nr. 1, de hofstede in de Weehaagstraat 40 a 74 ca, Sectie B 599-604; dikwijls bij Oudenakker genoemd maar geen deel daarvan; gepacht bij Annecour en Tilbourg die ook grote delen op Oudenakker pachten)
- nr. 2, de eerste akker Crommestreke, 1 ha 10 a 32 ca / 737 R, (B 590/2)
- nr. 3, de tweede akker Crommestreke, 42 a 24 ca / 282 R, (B 589/3)
- nr. 4, de derde akker Crommestreke, 36 a 84 ca / 246 R, (B 569/4)
- nr. 5, den tarwenakker, 62 a 58 ca / 418 R, (B 568/5)
- nr. 6-7-8, samen de achtersten bevenden minnebosch, 1 ha 36 a 54 ca / 812 R, (B 561-562-563/24)
- nr. 9, den bevenden minnebosch akker, 74 a 54 ca / 518 R, (B 564/23)
- nr. 10, het langakkerken, 39 a 84 ca / 270 R, (B 543/25)
- nr. 11, het boeckakkerken, 79 a 64 ca / 625 R, (B 558/27) (de percelen D 2 t.e.m. 11, pachter Pierre François Annecour.)
- nr. 15, den grooten meesdonck, 1 ha 66 a 5ca / 969 R, (B 463/16)
- nr. 16, den kleynen meesdonck, 60 a 2 ca / 401 R, (deel van B 462/16)
- nr. 17, het kleyn schoenmakersakkerken, 22 a 50 ca / 150 R, (deel B 462/17)
- nr. 18, den hal, 97 a 30 ca / 650 R, (B 497/11)
- nr. 19, het tarwestuck of eerste polderakker genoemd, 62 a 58 ca / 418 R, (B 459/18)
- nr. 20, den tuschenste polderakker, 77 a 40 ca / 517 R, (B 458/19)
- nr. 21, elshosch of 3den polderakker, 52 a 70 ca / 352 R, (B 457/20)
- nr. 22, den grooten akker nu Joos Vaernewijcks akker, 1 ha 36 a 55 ca / 909 R, (B 455/21)
- nr. 23, het quaed gemeth, 49 a 70 ca / 330 R, (B 456/22) (de percelen 15 t.e.m. 23, pachter Charles Tilbourg)

Lot F, François Antoine Maximilien de Kerchove

- nr. 17, (c)leenmeerschken, 64 a 8 ca / 528 R, (B 493-494/10)
- nr. 19, deel van weide bij Spletterput, 1 ha 55 a 97 ca / 1042 R, na werken aan de Moervaart 892 R, (B 514/7) (zie nr. 58 lot G)
- nr. 20, deel van weide, 1 ha 18 a 27 ca / 790 R en vroeger 845 R, (B 513/8) (zie ook nr. 59 lot G)
- nr. 21, den boonmeersch, 97 a 60 ca / 652 R, (B 495/9)

Lot G, Alexander Marie Guislain de Kerckhove

- nr. 43, land en bos, genoemd den kleinen polder, 37 a 40 ca / 250 R, (B 511 en 512/26)
- nr. 44, den eersten steurakker, 31 a 29 ca / 209 R, (B 559/30)
- nr. 45, den tweeden steurakker, 52 a 88 ca / 420 R, (B 560/30) (vroeger één geheel van 629 R)
- nr. 46, den grooten polder, 1 ha 17 a 7 ca / 782 R, (B 557/28)
- nr. 47, den tweeden polder, 30 a 9 ca / 201 R, B 554
- nr. 48, den derden polder, 30 a 69 ca / 205 R, B 555
- nr. 49, den vienden polder, 59 a 88 ca / 400 R, B 556 (de laatste 3 polders vormden vroeger één perceel nr. 29) (de percelen in lot G zijn verpacht aan Langenhove)
- nr. 51, den voorenten hoekakker, 95 a 67 ca / 756 R, (B 460/14)
- nr. 52, den achtersten hoekakker, 98 a 20 ca / 656 R, (B 461/15) (deze twee percelen verpacht aan Jean-Bapt. Weewauters)
- nr. 53, land, 41 a 19 ca / 275 R, aan de Weehaagstraat, (B 591bis/1)
- nr. 57, deel van de Klappermeersch, 1 ha 13 a 72 ca / 757 R, deeltje eiken kapbosch, 254 R, deeltje eikenbos 198 R, samen 1209 R of nu samen 1 ha 80 a, (B 515-516/6)
- nr. 58, deel weide, 98 a 75 ca / 661 R, deel wijnen 195 R en eikenbosje 12 R, samen 868 R, (B 514/7) (zie ook deel lot F 19)
- nr. 59, deel weide, 1 ha 17 a 50 ca / 785 R, (B 513/8) (zie deel lot F 20)

Alle percelen aan de Moervaart wijzigden in oppervlakte wegens werken aan de vaart eind 18de eeuw, want de wijzigingen in meer of in min staan uitdrukkelijk in de tekst.

U ziet, het hoofddeel van het leen Oudenakker, in het Ancien Régime eeuwenlang een geheel gebleven door het feodale systeem, wordt versnipperd door de nieuwe wettelijke erfopvolging die met de Franse tijd aan bod kwam : 4 kinderen hebben een deel of deeltje van Oudenakker in hun erfdeel.

Burggraaf de Nieulant en baron Alexander Marie Guislain de Kerchove verwerven het grootste deel.

Maar na het overlijden van Alexander M.G. de Kerchove (zonder kinderen) op 8 maart 1814, raken de broers en de zusters het niet eens : twee wensten in onverdeeltheit te blijven, drie vroegen de verkaveling. Uiteindelijk werd het een proces en bij beslissing van 7 mei 1817 gelast de Rechtbank van Eerste Aanleg de openbare verkoping van de goederen. (22)

Bij de definitieve toewijzing op 2 september 1817 gaat de versnippering al onmiddellijk verder : de 10 percelen uit Oudenakker die in de verkoping zitten, worden toegewezen aan kopers waaronder 2 percelen aan François Antoine Maximilien de Kerchove, broer van de overleden.

Deze François zal echter in de volgende jaren geregeld één of meer percelen verkopen. (23)

Van de nakomelingen van de laatste heer van Eksaarde, behoudt na enkele jaren alleen schoonzoon de Niculant nog een mooi deel van Oudenakker (en van Eksaarde) in bezit. Nadien gaat het bezit aan zijn dochter gehuwd in de familie Van Pottelsberghe de la Potterie...

Het bestaan van de heerlijkheid Oudenakker is definitief voorbij en werd gewoon onroerend goed, land, weiland en bos.

Voor de verdere bespreking voorzien wij in de volgende nummers van het tijdschrift :

Het afgesplitste of tweede deel van Oudenakker.

Processen tussen de eigenaars van hoofddeel en tweede deel

Het pachtgoed van Oudenakker

De plaats van het Hooghof in deze kontekst.

Alex DIERICK

NOTEN

- (1) Stadsarchief Gent, Fonds Lanchals Ladeuze de Kerchove, nr. 1488, Staat van goed van Mijnheer Philips Lanchals overleden op 4 september 1637 en van vrouwe Florence de Gruutere overleden op 8 april 1632, dokument opgemaakt op 27 maart 1640. Een boek, meer dan honderd perkamenten bladen, een groot en sierlijk handschrift. Vanaf blz. 93 vso: Lenen binnen het huwelijk verkregen of geconquesteert, vanaf f°101 vso dan Eksaarde Oudenakker.
- (2) Wij beschikken over bovengenoemde teksten, maar hebben daarbij niet het archieffonds of nummer genoteerd waar het berast. Dit tekort kunnen wij niet zo maar wegwerken door het terug op te zoeken tussen de procesbundels in de uitgebreide archieven van de familie Lanchals.
- (3) Een rapport of denombrement was een aangifte met beschrijving door de nieuwe eigenaar van het leen ingediend bij koop of vererving.
- (4) Stadsarchief Gent, Fonds Lanchals Ladeuze..., nr. 1486. Dit dokument bevat vanaf f°85 een gedetailleerde beschrijving van het hoofddeel van de heerlijkheid Oudenakker, 30 percelen, met de perceelsnaam, de oppervlakte, de aanpalende percelen of aanpalende eigenaar(s).
- (5) Terloops opgemerkt, van het bestuur van de heerlijkheid lijkt geen enkele boek of dokument in de openbare archiefdepots bewaard te zijn; die bestuursdocumenten moeten er toch geweest zijn want de heerlijkheid had ook een meier. Wellicht bleven die in privé-bezit na de Franse omwenteling of gingen die verloren in vorige eeuw toen zij geen rol meer hadden.
- (6) Rijksarchief Gent, Fonds Piers de Raveshoot, nr. 338, dokument over de nalatenschap van Engelbert Martin Joseph de Kerchove, opgesteld op 22 februari 1748. Vanaf nr. 71 t.e.m. 101 geeft het dezelfde lijst als hier eerder gebruikt. Het samengevoegde perceel is echter laatste in de lijst.
Stadsarchief Gent, Fonds Lanchals Ladeuze..., nr. 480.
- (7) Stadsarchief Gent, Reeks 28, nr. 16/74 Penningcohier Eksaarde 1571.
- (8) Rijksarchief Beveren, Oud Archief Eksaarde nr. 73, quoteboek van de 1ste wijk uit 1650, f° 72 e.v. Er bestaat nog een quoteboek vanaf 1589, nr. 70, maar daaruit zijn vooraan tientallen bladen verloren juist over het gebied *blauen de lee* of het huidige centrum en het Oost-

einde. Het volgende quoteboek vanaf 1624 voor het centrum ontbreekt ook, alleen de wijk Doorslaar-Rechtstraat nr. 71 en het Adreftboek nr. 72 (pachters die buiten Eksaarde wonen) bestaan nog.

- (9) Stadsarchief Gent, fonds Lanchals Ladeuze..., nr. 1505, f° 12 tot 13 vso.
- (10) Stadsarchief Gent, Fonds Lanchals Ladeuze..., nr. 1515, f° 17 tot 21.
- (11) Rijksarchief Beveren, Oud Archief Eksaarde, nr. 76, van f° 58 tot f° 95. Wij beoogden geen volledigheid.
- (12) Frans-Philippe Lanchals, jonggestorven op 29 oktober 1677, zijn kinderen waren toen nog maar enkele jaren oud en bleven minderjarig tot hun huwelijk of tot hun 25 jaar.
- (13) Stadsarchief Gent, Fonds Lanchals Ladeuze..., nr. 1560.
- (14) Stadsarchief Gent, Fonds Lanchals Ladeuze..., nr. 1560.
- (15) Rijksarchief Beveren, Oud Archief Eksaarde, cohier 79 (1703-1734) vanaf f° 52; cohier 82 (1735-1755) vanaf f° 88; cohier 85 (1756-1783) rond f° 157; cohier 89 Adreft (1756-1797) f° 221 een aantal percelen waren niet verhuurd en werden ingeschreven op de eigenaar mijnheer Charles Piers de Walle die in Gent woonde. Wie aan familiegeschiedenis doet, kan in die boeken wel wat dokumentatie vinden over zijn voorouders.
- (16) Ook bij de heerlijkheid Eksaarde stelden wij dat verschijnsel vast, wel 13 leentjes! Zie onze bijdrage *Over de heerlijkheid Eksaarde in 1574 in : De Souvereinen*, 18de jg., nr. 4, p. 100. Nog een ander dokumēt in Stadsarchief Gent, nr. 485. Ook de gebruikte leenboeken over Land van Waas uit vorige bijdrage.
- (17) Stadsarchief Gent, Fonds Lanchals Ladeuze..., nr. 482, Livre des Fiefs of Leenboek. Een afschrift uit 1696. In deel 2 volgt van 28 t.e.m. 33 de heerlijkheid van Oudenakker met het denombrement of leenverheffing door Donatus Maximiliaen François Lanchals ingediend op 21 december 1677 en dan per blad een achterleen daarvan gehouden.
- (18) In de tekst van de leenverheffing door Jan Frans de Kerchove na het overlijden van zijn vader in 1727 wordt de vorige tekst woordelijk hernomen. De nieuwe houders van de kleine lenen werden niet bijgewerkt in de tekst.
- (19) Rijksarchief Gent, Oud Notariaat, nr. 832. Notaris Judocus François Neyt. Verdeling nalatenschap Engelbert M.J. de Kerchove, 17 juni 1777.
- (20) Stadsarchief Gent, Fonds Lanchals Ladeuze de Kerchove, nr. 1149.
- (21) Stadsarchief Gent, Fonds Lanchals, nr. 1153, Verkaveling nalatenschap.
- (22) Rijksarchief Beveren, Depot Notaris De Brabander, Archief notaris De Vijlder Livinus Joannes, jaar 1817, nrs. 107-111-113.
- (23) Rijksarchief Beveren, Depot Notaris De Brabander, Archief Notaris De Vijlder Livinus Joannes, jaar 1817 nr. 147, jaar 1818 nrs. 4 en 17, enz...

BIBLIOGRAFIE LOKEREN 1989-1990

- Dayaert, W., Koninklijke Bakkers- en Banketbakkersbond Lokeren en aangesloten gemeenten. Bij een 85-jarig Jubelviering. In : *Provinciaal Info Blad van het Koninklijk Provinciaal Verbond der Meesterbakkers, Banketbakkers en Ijsbereiders van Oost-Vlaanderen*, 7e jg. nr. 1, 1989, bl. 3-4.
- De Meireleir, M., De Steentijd langsheen de Durme en de Schelde in het Waasland. In : *VOBOV-Info*, nr. 36-37, 1989-1990. (Lokeren-Daknam-Eksaarde), bl. 9-13.